

До спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07

ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 26.

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата юридичних наук

Тетянич Анюти Тарасівни

на дисертацію Ландовського Ярослава Еміловича на тему:

«Конституційні засади автономії

Підкарпатської Русі (1919-1938 рр.)», поданої на здобуття наукового

ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.02 –

конституційне право; муніципальне право

Актуальність теми дослідження. Перша Світова війна 1914–1918 рр. докорінно змінила політичну карту світу. Із Євразійської материкової частини земної кулі зникли чотири імперії: Німецька, Австро-Угорська, Російська та Османська. Натомість, постала низка нових державних утворень, серед яких і Чехословацька Республіка. Державотворчі процеси не оминули і українські етнічні території. Так, за результатами Сен-Жерменського, Тріанонського та Ризького мирних договорів 1919–1921 рр., що склали основу Версальської системи мирного врегулювання національного і територіального питання у Європі за наслідками Першої Світової війни, українські землі були поділені між чотирма країнами. Східна і Центральна Україна, внаслідок поразки у війні з більшовицькою Росією, була окупована останньою і увійшла до складу створеного у 1922 р. радянського Союзу. Західна Україна та Волинь потрапили до складу Польщі; Буковина та Ізмаїльщина опинилися у складі Румунії. Закарпаття було включено до Чехословаччини.

Входження Закарпаття під назвою Підкарпатська Русь до складу Чехословацької республіки мало велике значення. Нова влада сприяла розвитку освіти, науки та культури. Водночас вона стикнулася з комплексом проблем, які залишилися ще від австро-угорської влади. Мова йде про побудову системи управління, економічне становище, освіту та науку. Що ж стосується рівня розвитку національної свідомості населення, то вона була дуже низькою. Оскільки національний склад був досить строкатим, то чехословацька влада змушена була вести обережну національну політику. Зауважимо, що проблема правового статусу автономії Закарпаття (Підкарпатської Русі) у складі Чехословаччини є слабо дослідженою. Як правило, дослідники зосереджуються на інших проблемах.

Таким чином, вибір дисертантом теми дисертаційного дослідження є цілком об'єктивним, а сама тема – безперечно актуальною для науки конституційного права України.

Вивчення змісту дисертаційної роботи, автореферату та наукових праць Ландовського Ярослава Еміловича дає підстави дійти висновку не лише про актуальність обраної теми та достатній ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень і висновків, що виносяться на захист, але й про проведення дисертантом глибокого аналізу питань, пов'язаних із дослідженням теоретико-методологічних засад та генези наукової думки про конституційно-правову природу автономії Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини.

Дисертант цілком вірно визначив метою дисертаційної роботи – конституційно-правовий аналіз правових аспектів, форм та моделі розвитку автономії Підкарпатської Русі (1918-1939 рр.). Досягненню такої мети сприяло вирішення завдань, які в основному коректно ставить перед собою здобувач.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до обраної теми. Цілісність, логічність та системність дисертаційного дослідження певним чином відбивається у структурі дисертації, у якій простежується логічний розвиток теми від загальних питань теорії взаємовідносин держави і автономних одиниць.

Достовірність одержаних у дисертаційній роботі результатів обумовлена

методологічною основою дослідження, яку складають як загально так і приватнонаукові, а також і спеціальні методи та прийоми. Варто зазначити, що зважене використання дисертантом наукових методів і прийомів дозволило комплексно дослідити предмет дослідження, а також виробити рекомендації та пропозиції, що постають обґрунтованими, а отже і цікавими як з наукової, так і практичної точки зору.

Досліджувані проблеми викладені обґрунтовано, послідовно та логічно. Обґрунтованість дисертаційного дослідження Ландовського Ярослава Еміловича також підтверджується широким використанням наукових джерел, зокрема монографічних робіт, наукових статей відомих вчених в сфері історії держави і права, конституційного права України, теорії держави та права, державного права зарубіжних країн. Дослідження та розробка обраної проблематики має не тільки науково-пізнавальний характер, а й конкретне практичне значення для обґрунтування подальшого вдосконалення конституційно-правового регулювання державно-церковних відносин в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є комплексним дослідженням як теоретичних, так і практичних проблем конституційно-правового закріплення автономії Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини. Загалом, дисертантом сформульовано авторське бачення понятійного апарату, що вказує на певну відмінність від раніше відомих досліджень.

Практичне значення одержаних результатів автор пояснює через їх використання у науково-дослідній, законотворчій, правозастосовній сферах та освітньому процесі.

Особистий внесок дисертанта полягає у тому, що викладені у дисертації загальнотеоретичні положення та узагальнення автономії Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини, сформульовані висновки та пропозиції отримані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу доктринальних джерел, а також нормативної бази із подальшим їх опублікуванням у якості наукових праць та апробацією під час конференцій міжнародного та національного рівня.

Дисертаційна робота Ландовського Ярослава Еміловича складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

При цьому, у першому розділі дисертаційної роботи досліджується правові засади організації та діяльності цивільної адміністрації та військового управління на території Підкарпатській Русі. Автор характеризує механізм схвалення конституції Чехословаччини 1920 р. та вплив на еволюцію конституційно-правового статусу Підкарпатської Русі в складі республіки. Автор цілком вірно доходить висновку, що приклад історії створення та діяльності рад на території Підкарпатської Русі, їх досвід намагання розбудови власної державності, дає підстави стверджувати, що прийняті ними рішення та фактична діяльність базувалися скоріше на конфронтації навколо різних політичних ідей, релігійних уподобань, ніж була заснована на ідеях єдності та патріотизму, забезпечення матеріального та духовного зростання, цілісності території Підкарпатської Русі.

У другому розділі дисертаційного дослідження, автором з'ясовано правові засади організації та діяльності цивільної адміністрації та військового управління на території Підкарпатській Русі; вивчається питання схвалення конституції Чехословаччини 1920 р. та еволюція конституційно-правового статусу Підкарпатської Русі в складі республіки. Тут, зокрема, автором з'ясовано, на початку 20-х рр. на Підкарпатській Русі була сформована нижня і середня ланки адміністративного управління, чітко пов'язані і підпорядковані центральним міністерствам. Ці установи не мали нічого спільного з обіцяною автономією. Швидкість їх формування і підпорядкування Празі уряд пояснював катастрофічною ситуацією в краї внаслідок розпаду старої угорської системи, небезпекою виникнення соціальних заворушень, відсутністю місцевих освічених і лояльних новій державі кадрів.

У третьому розділі дисертаційного дослідження, автором вивчається роль та місце політичних партій у формуванні системи адміністративного управління на Підкарпатській Русі; автор звертає увагу на правові засади організації та діяльності крайової адміністрації Підкарпатської Русі. Як показав політичний розвиток і стратифікація політичних сил на Підкарпатській Русі,

вірно вважає автор, у 20-х р. підкарпатська спільнота розвивалась динамічно і до кінця десятиліття за час перебування краю у складі демократичної Чехословацької республіки досягла визначної стабільності. В краї утворилась стабільна система (8-12 політичних партій), але це в більшості були тимчасові угруповання, незареєстровані відповідно діючі поза законом). Населення в цей період цілком звикало до повноцінного політичного життя. Його політичний досвід розширювали не тільки політичні партії, що як правило активізувались у передвиборний період, але і культурні товариства: українські «Просвіта», «Общество им.А.Духновича», угорські, німецькі та єврейські русино-русофільські культурні товариства, молодіжні спортивні товариства «Пласт», «Скаут», «Сокол».

Завершується дисертаційне дослідження висновками, які в узагальненому вигляді відображають основний зміст роботи. Зміст висновків проведеного дослідження та наведені в них рекомендації дозволяють стверджувати, що дисертант досяг поставленої перед собою мети дослідження і виконав визначені завдання.

Основні положення і висновки проведеного дослідження відображені у п'яти наукових статтях, опублікованих у юридичних фахових виданнях України, в тому числі в іноземних виданнях та тезах доповідей, надрукованих в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Наукові публікації автора дисертації з достатньою повнотою передають її зміст.

Дисертаційна робота Ландовського Ярослава Еміловича є завершеною та самостійною в частині науково-теоретичного дослідження проблем конституційно-правового закріплення автономії Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини.

Запозичень тексту без посилань на джерела у дисертаційному дослідженні не виявлено. Автореферат і основні положення дисертації ідентичні за змістом.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.
Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Ландовського Ярослава Еміловича, слід зазначити, що деякі положення є спірними,

потребують додаткової аргументації при обговоренні під час публічного захисту, а також враховані автором у подальших наукових пошуках.

1) Зауважимо, що проблема національної політики Чехословаччини щодо Підкарпатської Русі є слабо дослідженою. Як правило, дослідники зосереджуються на інших проблемах історії входження Підкарпатської Русі до Чехословаччини на правах автономії. Отже, автору варто було звернути на це особливу увагу.

2) Вестфальська система розглядається нині як перша вдала спроба створити регульовану систему міжнародних відносин, яка була реалізована, а принципи, що лягли в її основу згодом, стали одними з найважливіших і основоположних постулатів державного суверенітету, а так само і регулювання міжнародних відносин, знаходячи своє відображення і в сучасних міжнародно-правових актах. Разом з тим, автором мало приділено уваги дослідженню основоположної ролі та значення Вестфальської системи для розвитку міжнародного права та вплив її на місце Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини.

3) Вчений аналізує нормативні засади взаємовідносин між органами влади та управління Чехословаччини та Підкарпатської Русі. В той же час, практично не знайшло свого висвітлення питання правового статусу таких органів. Наприклад, створення представницького органу влади Підкарпатської Русі – Сейму, який наділявся правом ухвалювати закони та інші нормативно-правові акти, що регулювали питання освіти, культури, мови, релігії, усі інші проблеми місцевого значення.

Підводячи підсумок слід зазначити, що окремі зауваження, що висловлені до дисертаційного дослідження мають дискусійний характер, суттєво не впливають на загальний позитивний характер роботи, рівень наукової новизни, теоретичну та практичну цінність. Відповіді дисертанта на сформульовані зауваження можуть слугувати предметом оцінки обґрунтованості положень дослідження. Загалом дисертаційне дослідження має самостійний та завершений характер, містить наукові положення, які можуть слугувати

удосконаленню теоретичних та практичних проблем конституційно-правового регулювання державно-церковних відносин.

В И С Н О В О К

Дисертаційна робота Ландовського Ярослава Еміловича на тему «Конституційні засади автономії Підкарпатської Русі (1919-1938 рр.)», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право є завершеною монографічною працею, в якій отримані науково обґрунтовані результати, що вирішують наукове завдання – дослідження теоретичних та практичних проблем конституційно-правового статусу державно-правових відносин між Чехословаччиною та Підкарпатською Руссю у 1919-1938 рр. з метою удосконалення чинного законодавства України.

Дисертаційне дослідження відповідає науковій спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право та вимогам пунктів «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а його автор – **Ландовський Ярослав Емілович** заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук

Тетянич Анюта Тарасівна